

Assessment of the awareness and practice of people's towards protection of endangered Persian wild ass (*Equus hemionus onager*)

Azadeh Bejeli¹, Omid Tabiee^{2*}

1. M.Sc. Student, Arsanjan Branch, Islamic Azad University, Arsanjan, Iran
 2. Department of Natural Resources, Arsanjan Branch, Islamic Azad University, Arsanjan, Iran
- (Received: Aug. 9, 2015 - Accepted: Nov. 16, 2015)

سنجش میزان آگاهی و تمایل مردم در زمینه شناخت و حمایت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی (*Equus hemionus onager*)

آزاده بجلی^۱، امید طبعی^{۲*}

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، واحد ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی
 ۲. عضو هیئت علمی گروه منابع طبیعی، واحد ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی
- (تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۵/۱۸ - تاریخ تصویب: ۱۳۹۴/۸/۲۵)

چکیده

هدف از مطالعه حاضر، بررسی سطح معلومات و تمایل مردم در ارتباط با شناخت و حمایت از گونه در خطر انقراض گور ایرانی (*Equus hemionus onager*) به منظور بهبود مدیریت و حفاظت از این گونه است. در این مطالعه توصیفی - تحلیلی، تعداد ۶۶۰ نفر از مردم استان فارس به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای شامل مشخصات فردی، سؤالات آگاهی و سؤالات تمایل افراد بود که از طریق مصاحبه تکمیل شد. سپس با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های کای دو (X^2)، آزمون تی و آزمون کروسکال والیس و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱، تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام پذیرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ۶۳/۶ درصد از افراد، از شناخت و آگاهی ضعیفی در مورد گور ایرانی برخوردار بوده و ۴۰/۵ درصد افراد تمایلی به حمایت از این گونه ندارند. از سویی دیگر نتایج نشان داد که بین جنسیت و آگاهی و همچنین گروه سنی و آگاهی، ارتباط معنی‌داری از نظر آماری وجود دارد ($P < 0/05$). اگرچه بیشترین میزان آگاهی در سطح تحصیلات دانشگاهی بود، اما بین تمایل به حمایت و سطح تحصیلات، ارتباط معنی‌داری از لحاظ آماری وجود نداشت ($P < 0/05$). در نتیجه، با توجه به اینکه اکثریت افراد مورد مطالعه از آگاهی ضعیفی برخوردار هستند، طراحی برنامه‌های منظم و سیستماتیک آموزشی و روش صحیح حفاظت، جهت افزایش آگاهی و عملکرد مردم در مورد حمایت و حفاظت از کاهش جمعیت گور ایرانی ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: معلومات، گور ایرانی، درخطر انقراض، حفاظت، استان فارس.

Abstract

The aim of this study was to determined level of people's awareness and willingness towards the protection of Persian wild ass (*Equus hemionus onager*), to recommend solutions that can improve management and conservation of this species. In this descriptive-analytical study, 660 people from Fars province were chosen via the clustered method. A questionnaire comprising items about the people's demographics as well as their knowledge and cooperation regarding to protection of Persian wild ass was completed for all the study population through interviews. Subsequently, descriptive statistics, x^2 , t -test and Kruskal-wallis test were employed for analysis using SPSS Software (version 21). Result showed that, 63.6 percent of the cases had poor knowledge and 40.5% had no desire to support of this species. On the other hand, there were a significant correlation between knowledge and sex and awareness and age ($P < 0.05$). The highest level of knowledge was found among those with university levels of education. There was not a significant correlation between willingness to supports of Persian wild ass and educational levels ($P < 0.05$). Consequently, given that the majority of the people's under study had poor knowledge and function about Persian wild ass protection and conservation, it seems advisable that regular and systematic training programs be devised in relation to population decrease prevention strategies such as practical classes on protection of Persian wild ass.

Keywords: Knowledge, Persian Wild Ass, Critical Endangered, Conservation, Fars Province.

مقدمه

در طول دو دهه اخیر، یکی از موضوعات حائز اهمیت در ارتباط با مدیریت و حفاظت از حیات‌وحش، بررسی سطح معلومات، نگرش و رفتار مردم در برخورد با گونه‌های مختلف حیات‌وحش بوده است و در این راستا محققان، سازمان‌ها و نهادهای متولی حفاظت از محیط‌زیست و حیات‌وحش توجه خود را به ارزیابی و سنجش میزان آگاهی و نگرش مردم در این زمینه معطوف داشته‌اند. به بیان دیگر، یک ابزار کلیدی در مدیریت و حفاظت از حیات‌وحش، سنجش نگرش و ارزیابی میزان آگاهی افکار عمومی به‌ویژه دیدگاه مردم محلی در ارتباط با حمایت و حفاظت از حیات‌وحش است (Newmark *et al.*, 1993; Katrina 2000; Kaczensky *et al.*, 2003; Bremner & Park, 2007; Kideghesho *et al.*, 2007; Li *et al.*, 2010; Carter *et al.*, 2014). در نتیجه باید عنوان نمود که بررسی افکار عمومی و سنجش نگرش مردم می‌تواند با بیان میزان اطلاعات و نحوه مشارکت مردم در حمایت از گونه‌های حیات‌وحش به عنوان یک ابزار قدرتمند، پیش‌بینی‌های لازم را در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان حفاظت از حیات‌وحش قرار دهد (Fulton *et al.*, 1996; Sitati *et al.* 2003; Naughton-Treves & Treves 2005; Carter *et al.*, 2014). در همین راستا سنجش نگرش و ارزیابی معلومات افراد جامعه در ارتباط با گونه‌های مختلف جانوری ابزاری کلیدی در مطالعات مربوط به مدیریت و حفاظت از حیات‌وحش است که در این مطالعه در ارتباط با گونه در خطر انقراض گور ایرانی (Persian wild ass) به آن پرداخته شده است. گور ایرانی با نام علمی *Equus hemionus onager* تنها گونه از تیره اسب و الاغ (Equidae) و راسته فرد سمان (Perissodactyla) در ایران است که زیستگاه آن دشت‌های واقع در مناطق بیابانی و استپی است (Ziaee, 2008). متأسفانه، در سال‌های اخیر به دلیل تخریب زیستگاه طبیعی و شکار غیرمجاز که عمدتاً

باهدف مصرف گوشت یا مقاصد پزشکی انجام می‌شود، جمعیت آن کاهش یافته و این گونه در فهرست گونه‌های در آستانه انقراض (CR: Critical Endangered) اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) قرار گرفته است. اگرچه گور ایرانی در گذشته در بخش‌های وسیعی از ایران و در حاشیه کویر مرکزی گسترش و پراکنش داشته است، اما با کاهش جمعیت این گونه، انتشار آن کاهش چشمگیری یافته است و این گونه در حال حاضر محدود به دو منطقه حفاظت‌شده بهرام گور و پارک ملی قطرویه در استان فارس و ذخیره‌گاه زیست کره توران در استان سمنان است (Ziaee, 2008). این گونه بومی ایران، از جمله گونه‌های باارزش اکولوژیکی و اقتصادی در مناطق بیابانی است که به عنوان پرچم کویر یا گونه پرچم‌دار (Flagship Species) مناطق بیابانی و کویری شناخته می‌شود و در جذب گردشگر به مناطق بیابانی ایران از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. از سویی دیگر به دلیل پراکنش و جمعیت مناسب از گور ایرانی در منطقه حفاظت‌شده بهرام گور و پارک ملی قطرویه در استان فارس، این گونه به‌عنوان نماد جانوری و سمبل حیات‌وحش این استان، انتخاب شده است. در همین راستا با توجه به نقش و اهمیت اکولوژیک گور ایرانی در زیستگاه‌های بیابانی ایران و به دلیل اهمیت مشارکت مردم در حمایت و حفاظت از این گونه در آستانه انقراض، ضروری است تا در ارتباط با سنجش میزان آگاهی و شناخت مردم و همچنین بررسی تمایل آنها در زمینه حمایت از این گونه مطالعاتی انجام پذیرد. هدف از انجام این پژوهش، تعیین سطح آگاهی و دانش مردم استان فارس در رابطه با شناخت از گونه در معرض خطر انقراض گور ایرانی و تمایل افراد به حمایت و مشارکت در حفاظت از جمعیت این گونه منحصر به فرد بوده است. اگرچه در زمینه ارزیابی و سنجش افکار عمومی در ارتباط با مدیریت و حفاظت از حیات‌وحش مطالعات متعددی در خارج از کشور انجام پذیرفته است که از آن جمله می‌توان به مطالعات Naughton-Treves & Treves (2005)،

مورد سنجش قرار گرفت که ضریب برآورد شده در این تحقیق ۰/۸۳ به دست آمد. پایایی اشاره به این مطلب دارد که پرسش‌های تدوین شده تا چه اندازه در شرایط دیگر می‌توانند نتایج یکسان و قابل ثباتی را در مورد سنجش مورد نظر فراهم آورند. جهت تعیین میزان آگاهی افراد مورد مطالعه در این پژوهش، تعداد ۱۰ پرسش در بخش آگاهی عمومی در نظر گرفته شده بود و به جواب‌های داده شده به پرسش‌های سطح آگاهی یک نمره اختصاص داده شد و پرسش‌ها نمره‌گذاری شدند (بله = +۱ و خیر = -۱) و در نهایت بر اساس نمره کل محاسبه شده میزان سطح آگاهی در سه سطح ضعیف، متوسط و خوب طبقه‌بندی شدند (ضعیف = ۰-۱۰، متوسط = ۰-۵ و خوب = ۵-۱۰). پرسشنامه سطح تمایل شامل ۳ پرسش بود که بر اساس تمایل افراد در مورد حمایت و مشارکت در حفاظت در نظر گرفته شدند. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ و با استفاده از آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون کای دو (X^2))، آزمون T و آزمون کروسکال والیس (Kruskal-wallis) تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

در این مطالعه تعداد ۶۶۰ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند که با توجه به ناقص بودن تعداد ۳۶ پرسشنامه در نهایت تعداد پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل نهایی قرار گرفتند. نتایج حاصل از ویژگی‌های جمعیت‌شناسی افراد مورد مطالعه در جدول یک آورده شده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، اکثر افراد مورد بررسی، در گروه سنی ۲۰-۲۹ سال (۳۸/۵ درصد)، سطح تحصیلات دانشگاهی (۸۲/۹ درصد) و از نظر جنسیت مرد (۵۲/۱ درصد) بوده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی میزان سطح آگاهی افراد مورد مطالعه در این پژوهش در جدول ۲ و بررسی اختلاف آماری بین گروه‌های مختلف بر اساس جنسیت، تحصیلات و گروه‌های سنی در جدول ۳

(2005) Romanach et al. (2007) Morzillo و *et al.* (2010) اشاره نمود، اما علیرغم اهمیت سنجش افکار عمومی در ارتباط با حیات‌وحش، تاکنون مطالعه علمی گزارش شده‌ای در داخل کشور وجود نداشته است. لذا مطالعه حاضر از جمله اولین مطالعات انجام پذیرفته در ارتباط با سنجش و ارزیابی شناخت و تمایل مردم در ارتباط با آگاهی و حمایت از حیات‌وحش جانوری است.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی-تحلیلی بوده و جامعه مورد بررسی را کلیه جمعیت استان فارس تشکیل داده‌اند که جهت تعیین تعداد حجم نمونه با توجه به آخرین آمار سرشماری نفوس و مسکن و با استفاده از فرمول کوکران و با درصد خطای ۴ درصد ۶۰۰ نفر تعیین شد (Hassanzadeh, 2012). به دلیل احتمال عدم بازگشت و پاسخ مناسب پاسخگویان در این تحقیق ۱۰ درصد به تعداد حجم نمونه اضافه و حجم نمونه ۶۶۰ نفر در نظر گرفته شد. در راستای انجام این پژوهش، افراد مورد مطالعه به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای، انتخاب شدند، اما در این راستا معیار خاصی برای انتخاب افراد وجود نداشته و افراد مورد مطالعه به صورت تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش که به روش پیمایشی انجام پذیرفت، با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته به‌عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها در سه بخش، شامل سؤالات جمعیت‌شناسی، آگاهی و تمایل در مورد گور ایرانی و حفاظت از آن جمع‌آوری گردید. پرسش‌های مربوط به پرسشنامه از نظر روایی و پایایی با یک حجم نمونه ۳۰ تایی در جنبه‌های مختلف ارزیابی شدند. جهت تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا استفاده شد، بدین منظور پرسشنامه تهیه شده در اختیار چند متخصص قرار گرفت و با توجه به نظرات آنها اصلاحات لازم انجام شد. برای سنجش پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱، پرسشنامه

حمایت و مشارکت در حفاظت از گونه گور ایرانی در جدول‌های ۵ و ۶ نشان داده شده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش ۵۹/۵ درصد از افراد مورد مطالعه تمایل به حمایت و مشارکت مالی در حفاظت از گور ایرانی دارند. از سویی دیگر ۶۶/۷ درصد از افراد تمایل دارند در صورت بازدید از گور ایرانی برای حمایت از آن ورودی پرداخت نمایند. بر اساس یافته‌های این پژوهش از لحاظ تمایل افراد به حمایت و حفاظت از گور ایرانی در بین جنسیت، سطح تحصیلات و گروه‌های سنی اختلاف آماری معنی‌داری وجود ندارد ($P < 0.05$).

نشان داده شده است. از سویی دیگر توزیع فراوانی افراد از نظر وضعیت آگاهی و شناخت گونه در آستانه انقراض گور ایرانی بر اساس جنسیت، سطح تحصیلات و گروه‌های سنی در جدول ۴ آورده شده است. با توجه به نمره‌گذاری سؤالات و پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص گردید که در مجموع بیشتر، افراد شرکت‌کننده در این پژوهش (۶۳/۶ درصد) در ارتباط با آشنایی و آگاهی در ارتباط با گونه در معرض خطر انقراض گور ایرانی از سطح پایینی از آگاهی و اطلاعات در این خصوص برخوردار بوده‌اند. نتایج حاصل از بررسی تمایل مردم در ارتباط با

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناسی افراد مورد مطالعه

ردیف	ویژگی‌های فردی	توزیع	تعداد	درصد فراوانی
۱	جنسیت	مرد	۳۲۵	۵۲/۱
		زن	۲۹۹	۴۷/۹
۲	گروه سنی	کمتر از ۲۰ سال	۱۴۷	۲۳/۵
		۲۱-۲۹ سال	۲۴۰	۳۸/۵
		۳۰-۳۹ سال	۱۱۴	۱۸/۳
		۴۰-۴۹ سال	۸۱	۱۳
		بیشتر از ۵۰ سال	۴۲	۶/۷
۳	وضعیت تأهل	مجرد	۳۴۶	۵۵/۴
		متأهل	۲۷۸	۴۴/۶
۴	سطح تحصیلات	زیر دیپلم و دیپلم	۱۰۷	۱۷/۱
		تحصیلات دانشگاهی	۵۱۷	۸۲/۹
۵	وضعیت اشتغال	شاغل تمام‌وقت	۳۳۲	۵۳/۲
		سایر موارد	۲۹۲	۴۶/۸

جدول ۲. میزان سطح آگاهی و شناخت در ارتباط با گور ایرانی و درصد پاسخ‌های ارائه‌شده به سؤالات سطح آگاهی

متغیرهای سنجش آگاهی	بلی	خیر
	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
آیا گور ایرانی را می‌شناسید و یا از نزدیک مشاهده نموده‌اید؟	۲۰۹ (۳۳/۵)	۴۱۵ (۶۶/۵)
آیا از زیستگاه طبیعی گور ایرانی آگاهی و شناخت دارید؟	۱۸۵ (۲۹/۷)	۴۳۹ (۷۰/۳)
آیا از منطقه حفاظت‌شده بهرام گور و گونه‌های آن آگاهی دارید؟	۲۲۷ (۳۶/۴)	۳۹۷ (۶۳/۶)
آیا آگاهی دارید گور ایرانی سمبل حیات‌وحش استان فارس است؟	۱۷۶ (۲۸/۲)	۴۴۸ (۷۱/۸)
آیا از نقش و اهمیت گور ایرانی در زیستگاه بیابانی آگاهی دارید؟	۲۶۲ (۴۲)	۳۶۲ (۵۸)
آیا از وضعیت تغییرات جمعیتی و حفاظتی گور ایرانی آگاهی دارید؟	۱۲۸ (۲۰/۵)	۴۹۶ (۷۹/۵)
آیا از عوامل تهدید و کاهش جمعیت گور ایرانی آگاهی دارید؟	۱۹۷ (۳۱/۶)	۴۲۷ (۶۸/۴)
آیا از دلایل شکار گور ایرانی به‌وسیله شکارچیان آگاهی دارید؟	۱۸۱ (۲۹)	۴۴۳ (۷۱)
آیا آگاهی دارید گور ایرانی به‌عنوان گونه پرچم مناطق بیابانی است؟	۹۰ (۱۴/۴)	۵۳۴ (۸۵/۶)
آیا آگاهی دارید حفاظت از گور ایرانی در جذب گردشگر در مناطق بیابانی دارای اهمیت است؟	۵۱۰ (۸۱/۷)	۱۱۴ (۱۸/۳)

جدول ۳. میزان سطح معنی داری آگاهی افراد در ارتباط با گونه در آستانه انقراض گور ایرانی بر اساس جنسیت، تحصیلات و گروه سنی افراد مورد مطالعه

سطح معنی داری	سطح معنی داری	سطح معنی داری	متغیرهای سنجش آگاهی
گروه سنی	تحصیلات	جنسیت	
۰/۰۰۰**	۰/۰۰۹*	۰/۰۱۶*	آیا گور ایرانی را می شناسید و یا از نزدیک مشاهده نموده اید؟
۰/۰۰۰**	۰/۰۱۶*	۰/۰۰۰**	آیا از زیستگاه طبیعی گور ایرانی آگاهی و شناخت دارید؟
۰/۰۰۰**	۰/۰۸۹	۰/۰۰۱*	آیا از منطقه حفاظت شده بهرام گور و گونه های آن آگاهی دارید؟
۰/۰۰۰**	۰/۰۰۸	۰/۰۴۳*	آیا آگاهی دارید گور ایرانی سمبل حیات وحش استان فارس است؟
۰/۰۰۰**	۰/۶۸۳	۰/۵۷۵	آیا از نقش و اهمیت گور ایرانی در زیستگاه بیابانی آگاهی دارید؟
۰/۰۰۰**	۰/۰۰۰**	۰/۳۹۰	آیا از وضعیت تغییرات جمعیتی و حفاظتی گور ایرانی آگاهی دارید؟
۰/۰۰۰**	۰/۲۶۷	۰/۰۴۹*	آیا از عوامل تهدید و کاهش جمعیت گور ایرانی آگاهی دارید؟
۰/۰۰۰**	۰/۲۰۳	۰/۰۲۴*	آیا از دلایل شکار گور ایرانی به وسیله شکارچیان آگاهی دارید؟
۰/۴۵۷	۰/۸۲۱	۰/۱۰۳	آیا آگاهی دارید گور ایرانی به عنوان گونه پرچم مناطق بیابانی است؟
۰/۲۴۹	۰/۲۱۲	۰/۴۵۲	آیا آگاهی دارید حفاظت از گور ایرانی در جذب گردشگر در مناطق بیابانی دارای اهمیت است؟

* معنی داری در سطح ۹۵ درصد احتمال، ** معنی داری در سطح ۹۹ درصد احتمال.

جدول ۴. توزیع فراوانی پاسخگویان از نظر وضعیت آگاهی و شناخت گونه در آستانه انقراض گور ایرانی بر اساس جنسیت، سطح تحصیلات و گروه های سنی

پارامتر ویژگی فردی	وضعیت آگاهی افراد مورد مطالعه					
	ضعیف		متوسط		خوب	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جنسیت						
زن	۲۰۶	۵۱/۹	۵۹	۴۶/۱	۳۴	۳۴/۳
مرد	۱۹۱	۴۸/۱	۶۹	۵۳/۹	۶۵	۶۵/۷
جمع کل	۳۹۷	۱۰۰	۱۲۸	۱۰۰	۹۹	۱۰۰
تحصیلات						
دیپلم و پایین تر	۶۲	۱۵/۶	۲۷	۲۱/۱	۱۸	۱۸/۲
تحصیلات دانشگاهی	۳۳۵	۸۴/۴	۱۰۱	۷۸/۹	۸۱	۸۱/۸
جمع کل	۳۹۷	۱۰۰	۱۲۸	۱۰۰	۹۹	۱۰۰
گروه های سنی						
کمتر از ۲۰ سال	۱۰۳	۲۵/۹	۲۷	۲۱/۱	۱۷	۱۷/۲
۲۱ - ۲۹ سال	۱۸۸	۴۷/۴	۳۰	۲۳/۴	۲۲	۲۲/۲
۳۰ - ۳۹ سال	۵۲	۱۳/۱	۳۳	۲۵/۸	۲۹	۲۹/۳
۴۰ - ۴۹ سال	۳۵	۸/۸	۲۴	۱۸/۸	۲۲	۲۲/۲
بیشتر از ۵۰ سال	۱۹	۴/۸	۱۴	۱۰/۹	۹	۹/۱
جمع کل	۳۹۷	۱۰۰	۱۲۸	۱۰۰	۹۹	۱۰۰
درصد فراوانی کل	-----	۶۳/۶	-----	۲۰/۵	-----	۱۵/۹

جدول ۵. تمایل افراد مورد مطالعه در ارتباط با حمایت و حفاظت از گور ایرانی

متغیرهای سنجش عملکرد		بلی	خیر
		تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
آیا تمایل دارید برای مشاهده گونه در آستانه انقراض گور ایرانی به زیستگاه آن مسافرت نمایید؟			
		۵۵۳ (۸۸/۶)	۷۱ (۱۱/۴)
آیا تمایل دارید برای حمایت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی در بازدید از آن ورودی پرداخت نمایید؟			
		۴۱۶ (۶۶/۷)	۲۰۸ (۳۳/۳)
آیا تمایل دارید برای حمایت و حفاظت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی کمک مالی نمایید؟			
		۳۷۱ (۵۹/۵)	۲۵۳ (۴۰/۵)

جدول ۶. تمایل افراد مورد مطالعه در ارتباط با حمایت و حفاظت از گور ایرانی بر اساس جنسیت، سطح تحصیلات و گروه‌های سنی

افراد مورد مطالعه

متغیرهای سنجش تمایل به حمایت										
آیا تمایل دارید برای مشاهده گونه در آستانه انقراض گور ایرانی به زیستگاه آن مسافرت نمایید؟										
تحصیلات					جنسیت					
دانشگاهی		دیپلم و پایین‌تر			مرد		زن			
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	تعداد
۵۹	۴۵۸	۱۲	۹۵	۴۲	۲۸۳	۲۹	۲۷۰			
۰/۱۱۷		سطح معنی‌داری			۰/۲۰۳		سطح معنی‌داری			
بیشتر از ۵۰ سال		۴۰ - ۴۹ سال		۳۰ - ۳۹ سال		۲۱ - ۲۹ سال		کمتر از ۲۰ سال		گروه‌های سنی
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	پاسخ
۷	۳۵	۱۰	۷۱	۷	۱۰۷	۲۹	۲۱۱	۱۸	۱۲۹	تعداد
سطح معنی‌داری = ۰/۳۳۵										
آیا تمایل دارید برای حمایت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی در بازدید از آن ورودی پرداخت نمایید؟										
تحصیلات					جنسیت					
دانشگاهی		دیپلم و پایین‌تر			مرد		زن			
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	تعداد
۱۸۲	۳۳۵	۲۶	۸۱	۱۰۸	۲۱۷	۱۰۰	۱۹۹			
۰/۰۰۵ *		سطح معنی‌داری			۰/۹۵۵		سطح معنی‌داری			
بیشتر از ۵۰ سال		۴۰ - ۴۹ سال		۳۰ - ۳۹ سال		۲۱ - ۲۹ سال		کمتر از ۲۰ سال		گروه‌های سنی
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	پاسخ
۱۱	۳۱	۱۹	۶۲	۳۶	۷۸	۹۰	۱۵۰	۵۲	۹۵	تعداد
سطح معنی‌داری = ۰/۱۴۶										
آیا تمایل دارید برای حمایت و حفاظت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی کمک مالی نمایید؟										
تحصیلات					جنسیت					
دانشگاهی		دیپلم و پایین‌تر			مرد		زن			
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	تعداد
۲۱۰	۳۰۷	۴۳	۶۴	۱۳۰	۱۹۵	۱۲۳	۱۷۶			
۰/۹۱۵		سطح معنی‌داری			۰/۷۷۳		سطح معنی‌داری			
بیشتر از ۵۰ سال		۴۰ - ۴۹ سال		۳۰ - ۳۹ سال		۲۱ - ۲۹ سال		کمتر از ۲۰ سال		گروه‌های سنی
خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	پاسخ
۱۶	۲۶	۳۴	۴۷	۲۵	۶۹	۹۱	۱۴۹	۶۷	۸۰	تعداد
سطح معنی‌داری = ۰/۶۵۲										

* معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد احتمال

بحث و نتیجه گیری

مطالعه و بررسی نگرش و آگاهی مردم در خصوص شناخت و حمایت از حیات وحش، یک استراتژی مهم و یک عامل اولیه حائز اهمیت در زمینه مدیریت و حفاظت از حیات وحش است. به بیان دیگر موفقیت در حفاظت از گونه‌های حیات وحش به سنجش نگرش و دیدگاه عموم مردم و درک افکار عمومی از فعالیت‌ها و کارکردهای نهادهای مسئول در امر حفاظت وابسته است (Ebu et al., 2011). همان‌گونه که یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد در ارتباط با آگاهی و شناخت از گونه در آستانه انقراض گور ایرانی، ۶۳/۶ درصد از مردم از آگاهی مناسب در زمینه شناخت این گونه و زیستگاه و عوامل تهدیدکننده گونه برخوردار نبوده و ۳۶/۴ درصد آنها دارای آگاهی متوسط تا خوب بوده‌اند. در این میان بیشترین ضعف آگاهی مربوط به شناخت گونه در آستانه انقراض گور ایرانی به عنوان گونه پرچم مناطق بیابانی ایران و استان با ۸۵/۶ درصد بوده است (جدول ۲). اگرچه افراد شرکت‌کننده در این پژوهش با شنیدن اسم گور ایرانی به صورت نوستالژی پیش‌زمینه‌هایی را در ذهن خود متصور می‌گردیدند، اما از آگاهی مناسبی در ارتباط با وضعیت گونه گور ایرانی به عنوان یک گونه پستاندار در معرض خطر انقراض و تنها نماینده فرد سمان در ایران برخوردار نیستند. همان‌گونه که در یافته‌های این پژوهش نشان داده شده است، در حدود ۷۹/۵ درصد از افراد مورد مطالعه در خصوص وضعیت تغییرات جمعیتی و دلایل کاهش جمعیت این گونه اطلاع و آگاهی ندارند (جدول ۲). از سویی دیگر به ترتیب ۶۸/۴ و ۷۱ درصد از افراد مورد مطالعه از عوامل تهدیدکننده گونه و دلایل شکار آن آگاهی مناسبی ندارند. باید عنوان نمود که حمایت مردم و مشارکت آنها در حفاظت از حیات وحش وابسته به میزان درک و آگاهی مردم از اهمیت گونه‌های حیات وحش است، (Sawchuk et al., 2015). بر

همین اساس، داشتن آگاهی و معلومات در زمینه حیات وحش می‌تواند در تمایل افراد به مشارکت و حمایت از حیات وحش تأثیرگذار باشد. از سویی دیگر بر اساس یافته‌های این تحقیق، زنان در مقایسه با مردان از سطح آگاهی پایین‌تری برخوردار بودند (جدول ۳). نتایج به دست آمده در این پژوهش نشان می‌دهد اختلاف آماری معنی‌داری بین میانگین میزان آگاهی افراد مورد مطالعه در این استان بر اساس جنسیت وجود دارد ($P < 0.05$). یافته‌های این تحقیق با نتایج پژوهشی Gillingham & Lee (1999) در کشور تانزانیا، که زنان در مقایسه با مردان از نگرش منفی بیشتر و سطح آگاهی پایین‌تر نسبت به حفاظت در مقایسه با مردان برخوردار بوده‌اند، همخوانی دارد. اگرچه بر اساس یافته‌های این پژوهش مشخص گردید که بین میزان آگاهی افراد این استان با سطح تحصیلات، رابطه معنی‌داری وجود دارد ($P < 0.05$)، اما رابطه معنی‌داری بین سطح تحصیلات و عملکرد حمایتی در ارتباط با حفاظت از گور ایرانی وجود ندارد ($P < 0.05$). دلیل رابطه معنی‌داری در ارتباط با تحصیلات به بیشتر بودن سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه در جامعه و افزایش سطح سواد در کشور مربوط است. همان‌گونه که از نتایج این پژوهش برآورد می‌گردد، با وجود آنکه ۸۲/۹ درصد از افراد مورد مطالعه در این تحقیق دارای سطح تحصیلات دانشگاهی هستند، با این وجود از سطح آگاهی مناسبی در ارتباط با گونه در خطر انقراض گور ایرانی برخوردار نیستند (جدول‌های ۳ و ۴). یکی از علل پایین بودن سطح آگاهی در افراد با تحصیلات دانشگاهی، می‌تواند به علت عدم آموزش کافی و در اولویت نبودن آموزش محیط‌زیست و افزایش فرهنگ زیست‌محیطی در آموزش عالی در سطح دانشگاه‌های کشور باشد. بر اساس تحقیقات Morzillo et al. (2010) در بررسی فاکتورهای اقتصادی و اجتماعی تأثیرگذار بر حمایت مردم از گونه خرس سیاه بیان

ضعیفی برخوردار است، توصیه می‌شود با استفاده از منابع آموزشی مناسب نسبت به فرهنگ‌سازی و افزایش آگاهی عمومی مردم اقدامات لازم صورت پذیرد تا سهم مشارکت و احساس مسئولیت مردم در قبال حمایت و حفاظت از حیات‌وحش افزایش یابد.

سپاسگزاری

این مقاله حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد مصوب در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان است. لذا نویسندگان این مقاله مراتب قدردانی خود را از حوزه پژوهش و فناوری دانشگاه و تمامی مردم فهیم استان فارس که در انجام این تحقیق مشارکت داشته‌اند اعلام می‌نمایند.

گردید که، کمبود آگاهی و اطلاعات عمومی مردم در ارتباط با گونه خرس سیاه یک عامل منفی تأثیرگذار بر میزان حمایت و مشارکت مردم است. در نتیجه باید عنوان نمود که حفاظت مؤثر و موفق از گونه‌های درخطر انقراض نیازمند داشتن اطلاعات مربوط به میزان حمایت و مشارکت گروه‌های مختلف مردم در این زمینه است (Kellert, 1985; Clark & Wallace, 2002; Stankey & Shindler, 2006; Sawchuk *et al.*, 2015). ارزیابی نتایج این پژوهش نیز بیانگر میزان پایین آگاهی و نگرش عموم مردم در زمینه حمایت و حفاظت از گونه در معرض خطر انقراض گور ایرانی در استان فارس است. نظر به اینکه سطح آگاهی و نگرش افراد در ارتباط با گونه‌های حیات‌وحش مختلف از سطح

REFERENCES

- Bremner, A.; Park, K.; (2007). Public attitudes to the management of invasive non-native species in Scotland. *Biological conservation*; 139: 306-314.
- Clark, TW.; Wallace, RL.; (2002). Understanding the human factor in endangered species recovery: an introduction to human social process. *Endanger Species Update*; 19(4): 87-94.
- Carter, NH.; Riley, SJ.; Shortridge, A.; Shrestha, BK.; Liu J.; (2014). Spatial assessment of attitudes toward tigers in Nepal. *Ambio*; 43(2): 125-137.
- Ebua, VB.; Agwafo, TE.; Fonkwo, SN.; (2011). Attitudes and perceptions as threats to wildlife conservation in the Bakossi area, South West Cameroon. *International Journal of Biodiversity and Conservation*; 3(12): 631-636.
- Fulton, DC.; Manfredo, MJ.; Lipscomb, J.; (1996). Wildlife value orientations: A conceptual and measurement approach. *Human Dimensions of Wildlife*; 1: 24-47.
- Gadd, ME.; (2005). Conservation outside of parks: Attitudes of local people in Laikipia, Kenya. *Environmental Conservation*; 32: 50-63.
- Gillingham, S.; Lee, PC.; (1999). The impact of wildlife-related benefits on the conservation attitudes of local people around the Selous Game Reserve, Tanzania. *Environmental Conservation*; 26: 218-228.
- Hassanzadeh, R.; (2012). Research methods for behavioral science, a practical guide to research. 13rd Ed, Tehran, Savalane, 318p. (in Persian)
- Kaczensky, P.; Blazic, M.; Gossow, H.; (2002). Public attitudes towards brown bears (*Ursus arctos*) in Slovenia. *Biological Conservation*, 118: 661-674.
- Katrina, B.; (2000). People, parks, forests or fields: A realistic view of tropical forest conservation. Published by Elsevier Science Ltd Available online 24 July 2000.
- Kellert, SR.; (1985). Social and perceptual factors in endangered species management. *J Wildl Manag*; 49: 528-36.
- Kideghesho, JR.; Røskaft, E.; Kaltenborn, BP.; (2007). Factors influencing conservation attitudes of local people in Western

- Serengeti, Tanzania. *Biodiversity and Conservation*; 16: 2213-2230.
- Li, L.; Wang, J.; Shi, J.; Wang, Y.; Liu, W.; Xu, X.; (2010). Factors influencing local people's attitudes towards wild boar in Taohongling National Nature Reserve of Jiangxi Province, China. *Procedia Environmental Sciences*; 2(2010) 1846-1856.
- Morzillo, AT.; Mertig, A.G.; Hollister, J.W.; Gerner, N.; Liu, J.; (2010). Socioeconomic factors affecting local support for black bear recovery strategies. *Environmental Management*; 45: 1299-1311.
- Naughton-Treves, L.; Treves, A.; (2005). Socio-ecological factors shaping local support for wildlife: Crop-raiding by elephants and other wildlife in Africa. In *People and wildlife: Conflict or co-existence?* Ed. R. Woodroffe, S. Thirgood, and A. Rabinowitz, 252-277. New York: Cambridge University Press.
- Naughton-Treves, L.; Treves, A.; (2005). Socio-ecological factors shaping local support for wildlife: Crop-raiding by elephants and other wildlife in Africa. In *People and wildlife: Conflict or co-existence?* Ed. R. Woodroffe, S. Thirgood, and A. Rabinowitz, 252-277. New York: Cambridge University Press.
- Newmark, WD.; Leonard, NL.; Sariko, HI.; Gamassa Deo-gratias, M.; (1993). Conservation attitudes of local people living adjacent to five protected areas in Tanzania: *Biol. Conserv.*; 63: 177-183.
- Romanach, SS.; Lindsey, PA.; Woodroffe, R.; (2007). Determinants of attitudes towards predators in central Kenya and suggestions for increasing tolerance in livestock dominated landscapes. *Oryx*; 41: 185-195.
- Sawchuk, JH.; Beaudreau, AH.; Tonnes, D.; Fluharty, D.; (2015). Using Stakeholder engagement to inform endangered species management and improve conservation. *Marine Policy*; 54: 89-107.
- Sitati, NW.; Walpole, MJ.; Smith, RJ.; Leader Williams, N.; (2003). Predicting spatial aspects of human-elephant conflict. *Journal of Applied Ecology*; 40: 667-677.
- Stankey, GG.; Shindler, B.; (2006). Formation of social acceptability judgements and their implications for management of rare and little-known species. *Conservation Biology*; 20: 28-37.
- Ziaee, H.; (2008). A field guide to mammals of Iran. 2nd ed. Iran: Wildlife Center Publication. 420 p. (in Persian)